

Memòria d'intervenció al jaciment arqueològic de Generes

Roger Sala Bartroli

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>

Memòria d'intervenció al jaciment arqueològic de Generes (Lluçà)

Motivació de la intervenció

La localització d'un espai tancat de 18x40m format per murs construïts amb grans blocs de pedra que conserven una altura de fins a 2.40m, en una zona emboscada que presenta ceràmica ibèrica en superfície, va motivar la realització d'un estudi més detallat dels seu interior. Es va pensar en la prospecció des de la superfície del subsòl del recinte mitjançant la prospecció magnètica, com a mètode de localització i definició de les estructures i divisions internes que encara poguessin restar.

Introducció

El jaciment arqueològic de Generes (mas Generes, Lluçà) se situa en un pendent dels contraforts muntanyosos que separen la plana elevada de Prats de Lluçanès al sud de les zones baixes de Lluçà i la Riera del Lluçanès al nord i l'est (Gràfic 1).

Gràcies a la col·laboració de veïns de Lluçà es va poder localitzar i descriure el jaciment que hem anomenat Generes I, format per un perímetre d'uns 18X40m construït en blocs de grans dimensions, i del qual se n'aporta un esquema del perímetre (gràfic 2).

En el reconeixement de la zona es va localitzar posteriorment un nou jaciment arqueològic, que hem anomenat Generes II, que ocupa una posició propera a uns 150m al nord de Generes I.

Les fonts escrites respecte a aquest jaciment anteriors al segle X són pràcticament nul·les, ja que només trobem una menció a un indret anomenat *Gernos*¹ que s'ha associat amb el topònim actual de Generes². Més enllà d'aquesta possible menció, la documentació pre-feudal no aporta més detalls sobre l'indret, tot i que és evident que l'actual Mas Generes, situat a uns 500m a l'oest del jaciments arqueològics és una obra constructiva relativament moderna, i no presenta evidències de restes medievals en el seu exterior.

¹ C.C. document nº 49 de dotaria de Lluçà

² Bolós i Hurtado 2002

La inspecció de l'entorn de Generes I ha permès la localització de nombrosos fragments de ceràmica ibèrica comuna a torn i a mà en superfície, a tot el pendent que ocupa l'assentament. Per altra banda, també s'ha posat en evidència el fet que el jaciment se situa en paral·lel a un antic camí que discorre immediatament a l'oest del seu perímetre i que es projecta en direcció nord, almenys fins a la ubicació de Generes II.

El perímetre de Generes I es troba edificat en blocs de pedra de grans dimensions i en alguns punts presenta evidències de reconstruccions posteriors (gràfic 2). La seva alçada oscil·la entre els 2.4m del parament oest fins a prop d'1.5m al parament est. Al nord se situa una possible torre, molt enrasada que flanqueja l'accés al perímetre per l'est.

Donat el seu estat de conservació, sembla evident la reutilització del perímetre per al cultiu, fet que explicaria les reconstruccions de parts del mur perimetral i la conservació de l'alçada dels murs.

Hem identificat Generes II amb les restes d'una construcció de perímetre irregular d'uns 25X25m ubicada uns 150m al nord de Generes I. El gràfic 5 aporta un esquema de la zona nord d'aquestes restes, que per el tipus de murs visibles en superfície, hem identificat amb les restes d'un edifici medieval. Al gràfic 5 també es mostra la fotografia d'una estructura d'origen desconegut formada per tres excavacions verticals a la roca, de forma cilíndrica i d'uns 30cm de diàmetre a pocs metres de les restes de Generes 2.

Metodologia

La prospecció geofísica és una disciplina que permet obtenir informació de les restes arqueològiques allotjades al subsòl mitjançant sensors que mesuren diverses magnituds. L'aplicació d'aquestes tècniques permet la descripció de les restes arqueològiques abans de qualsevol intervenció per a avaluar-ne les característiques, l'estat de conservació o l'extensió.

Pel que fa als diferents sistemes de prospecció, la gradiometria magnètica³ permet enregistrar les petites variacions en la orientació de les partícules magnètiques del subsòl de la zona que s'està prospectant i la intensitat de la seva magnetització. Algunes d'aquestes variacions responen a processos de modificació del camp magnètic original del subsòl que han estat produïts per l'home en el passat o en l'actualitat. Per exemple, la presència d'objectes de ferro, els processos de combustió, els moviments de terres com sitges, fosses o rases, i la construcció amb materials importats són elements que alteren aquest ordre

³ FM-256 de *Geoscan Research*

natural i que, per tant poden ser identificats com a anomalies magnètiques en els resultats d'una prospecció (CLARK, 1990). El què ens ofereix aquest tipus de prospecció és poder visualitzar en planta un mapa de variacions magnètiques de la zona prospectada que caldrà interpretar en clau arqueològica.

Pel que fa a la metodologia d'adquisició de dades, les lectures de gradiometria magnètica es prengueren de forma ordenada seguint una retícula de quadres (*grids*) de 20x20m o 30x30m sobre la zona de prospecció, que es cobriren fent travesses successives cada 50cm, anant i tornant en zig-zag. En cada una d'aquestes travesses es realitzaren lectures cada 25cm. Les profunditats màximes explorades van ser entre els 1.50m i els 1.70m.

Sondeig magnètic

Dins del perímetre conservat es va traçar una quadrícula de prospecció per a efectuar-hi un sondeig magnètic de 20X40m.

Els resultats s'expressen als gràfics 3 i 4. Les anomalies magnètiques localitzades permeten identificar les restes d'algunes estructures constructives corresponents a la divisió interna de l'edifici i a elements metàl·lics.

Les respostes magnètiques presenten valors molt tènues (0.5-1.2nt), que indiquen un sistema constructiu heterogeni, en materials locals i possiblement sense morter de calç. En aquest sentit, és evident la diferència amb el mur exterior (M1), que presenta una traça magnètica intensa en l'espai on coincideix amb la quadrícula de prospecció (gràfics 3 i 4). Les divisions internes detectades semblen tendir a un patró constructiu orgànic, com és habitual a les construccions urbanes ibèriques. D'aquesta manera, es detecten murs que delimiten un grup d'habitacions adossades al sector sud i sud-est del mur perimetral, M3 i M5. La estructura M2 presenta una traça d'alt contrast magnètic, que suggereix un mateix sistema constructiu que el del mur perimetral. La funció d'aquesta estructura podria ser la divisió entre la zona sud i una possible torre al nord (en línia discontinua als gràfics).

La estructura M4, molt propera a M2, podria respondre a una porta o accés al recinte interior.

Hem assenyalat amb cercles les posicions dels elements magnètics focals detectats, identificables amb objectes de ferro a l'extrem nord, i les restes d'una possible combustió o foc prop de l'estructura M4.

S'han assenyalat també altres anomalies magnètiques més tènues o d'atribució incerta en línies verdes.

Conclusions

El jaciment de Generes I es troba en una ubicació poc habitual en els jaciments ibèrics coneguts. La seva situació al centre d'un pendent N-S aporta una bona insolació, però és d'un valor estratègic dubtós, malgrat que les restes dels seus murs exteriors indiquen que es tracta d'un espai fortificat.

Això es pot explicar per la presència d'un possible camí antic, situat a l'oest dels murs que corre de sud a nord i que es podria controlar des de la seva posició.

Aquest conjunt de premisses ens remetent a un ventall limitat d'atribucions per aquest jaciment. S'han documentat alguns assentaments de petites dimensions en posicions estratègiques poc privilegiades que corresponen a petites explotacions agrícoles que acollien un sol grup familiar⁴.

Per altra banda, si atenem a la configuració defensiva de l'edifici, es pot pensar en un ús militar o de control de les comunicacions, un lloc avançat d'algun altre assentament de més entitat situat a les proximitats, possiblement Lluçà.

Aquesta darrera hipòtesi es reforça per la presència del jaciment de Generes 2 a pocs metres al nord. De la mateixa manera que el castell de Lluçà presenta ocupacions medievals i ibèriques si atenem a les restes materials visibles en superfície, és possible que els assentaments de Generes 1 i 2 juguessin un paper similar de control de l'accés a Lluçà en èpoques diferents.

1. Tipus de Jaciment: Generes 1 s'associa amb una ocupació d'ibèric ple i final (segles IV-I a.C.). Generes 2 no ha proporcionat indicis concludents per a establir una datació, però el tipus de paraments utilitzats en els murs visibles suggereix una datació medieval. La seva funció es manté incerta.
2. Estat de conservació: L'alçada del mur perimetral de Generes 1, que en alguns punts supera els 2.4m, fa pensar en un bon estat de conservació de les restes constructives enterrades. Aquest fet es confirma per la detecció d'estructures de divisió interna en el sondeig magnètic. Generes2 presenta un estat més precari,

⁴ FONT, Gemma; MATEU, Joaquim; PUJADES, Sandra; RUEDA, Josep Manuel; TURA, Jordi (1995): *Memoria d'excavació d'urgència realitzada al Mas Ibèric de Can Pons (Arbúcies), octubre 1993 - febrer 1994.*

tot i que les restes dels murs superen els 0.5m sobre la superfície en diversos punts.

3. Potencial científic:: La investigació dels dos assentaments pot aportar un valuós exemple comparatiu respecte a la seva funció i la seva situació.
4. Potencial d'exploració turística: Si futurs treballs confirmen un bon estat de conservació, el jaciment de Generes 1 permet una museització molt interessant, ja que respon a un assentament de poca extensió, que pot ser fàcilment comprensible per al visitant i comportar una despesa de recursos limitada. Si hi afegim la presència de Generes 2 a pocs metres, es fa evident que es podran plantejar comparacions entre els dos assentaments.

**Projecte Lluçanès
Jaciment arqueològic
de Generes
Lluçà
Gràfics**

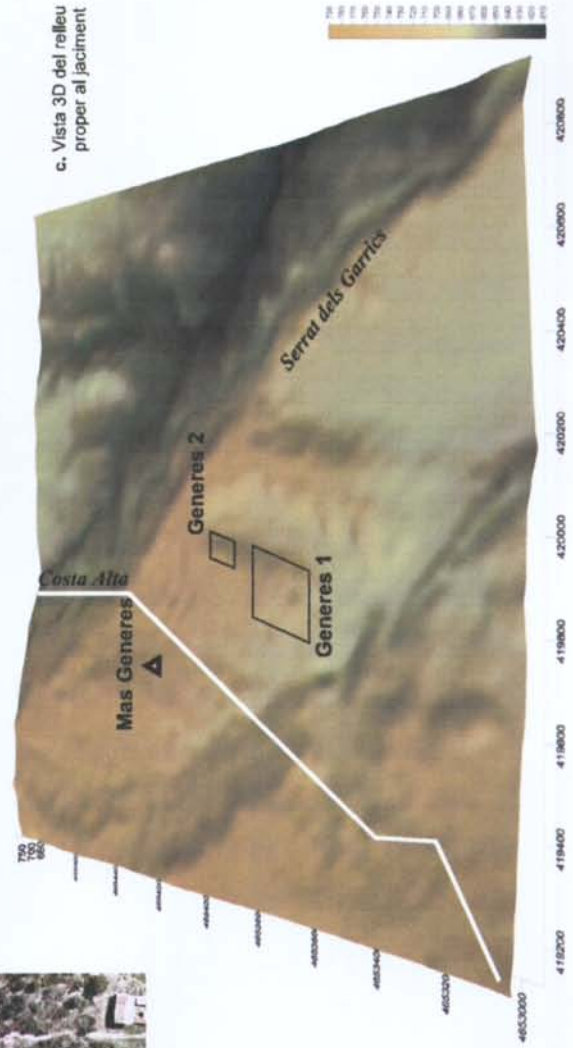
a. Vista aèria de l'Institut Cartogràfic de Catalunya de la zona d'exploració

b. Ubicació del conjunt

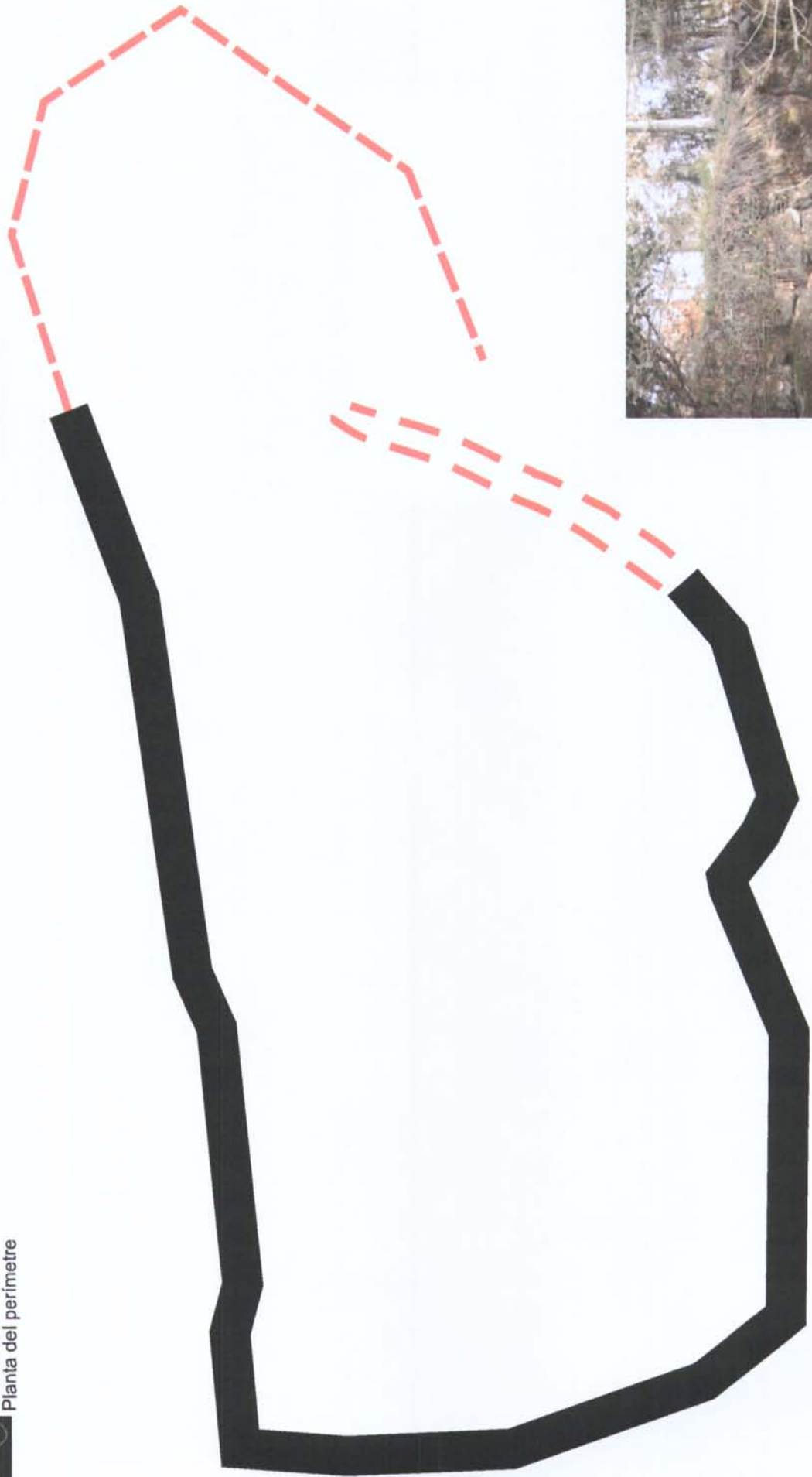

c. Vista 3D del relleu proper al jaciment

Jaciment arqueològic de generes
Generes (Lluçà)
Generes I
Planta del perímetre

08

- Estructures detectades
- Elements metàl·lics

